

Oversigt over kategorier af beskyttede naturområder ifølge diverse organisationer

Organisation	International Union for Conservation of Nature (IUCN)	Convention on Biological Diversity	European Union: Biodiversitetsrådets resume	European Union: ordrette uddrag af EU's formuleringer
Kategorier				
Beskyttet naturområde	<p>Beskyttet naturområde: Et klart defineret geografisk område, anerkendt, dedikeret og forvaltet, via juridiske eller andre effektive rammer, for at opnå den langsigtet bevarelse af naturen med tilhørende økosystemtjenester og kulturelle værdier.</p> <p>Bemærk: Alle beskyttede naturområder har naturbeskyttelse som det primære formål.</p> <p>Definitionen dækker over både <i>strengt beskyttet</i> og <i>beskyttet</i>, som er opdelt i 7 kategorier (se nedenfor).</p> <p>Hvert naturområde tildeles den kategori der passer med mindst 75% af arealet, mens 25% kan være interne zoner med stærkere eller svagere beskyttelse: f.eks. en kat. II nationalpark med adgangsbegrænsning (Ia), turistfaciliteter eller tjenesteboliger på <25% af arealet.</p>	<p>Beskyttet naturområde: Et geografisk afgrænset område, som er udpeget eller reguleret og forvaltet med henblik på at nå specifikke bevaringsmål. (CBD artikel 2)</p>	<p>Beskyttet naturområde (K = Kriterie)</p> <p>K1: Retlig sikring af langvarig naturbevaring.</p> <p>K2: Klart identificerede naturværdier og bevaringsmålsætninger.</p> <p>K3: Klare bevaringsforanstaltninger fastlagt.</p> <p>K4: Tilstrækkelig monitoring fastlagt.</p> <p>K5: Effektiv forvaltning.</p>	<p>Beskyttet naturområde:</p> <p>Skal have klart definerede bevaringsmål og -foranstaltninger</p> <p>Langsigtet forpligtelse via lov, administrativ regel eller kontrakt</p> <p>Klart identificerede naturværdier</p> <p>Forvaltningsplaner eller tilsvarende</p> <p>Overvågnings- og revisionsmekanismer</p> <p>Vigtigt at måle forvaltningseffektivitet</p> <p>Beskyttelsesmål bør være SMART, baseret på sund videnskab og økologiske behov for hvert område.</p>
Strengt beskyttet naturområde	<p>Ia Strengt Naturreservat: Strengt beskyttet for biodiversitet og eventuelt geologiske/geomorfologiske træk, hvor menneskers besøg, brug og påvirkninger kontrolleres og begrænses for at sikre beskyttelse af bevaringsværdierne.</p> <p>Ib Vildmarksområde: Normalt store umodificerede eller let modificerede områder, der har opretholdt deres naturlige karakter, uden permanent eller væsentlig menneskelig beboelse, som beskyttes og forvaltes for at bevare deres naturlige tilstand.</p> <p>II Nationalpark: Store naturlige eller nær-naturlige områder, der beskytter stor-skala økologiske processer med karakteristiske arter og økosystemer. De kan også anvendes til åndelige, videnskabelige, uddannelsesmæssige, rekreative og besøgs-formål, der er miljømæssigt og kulturelt forenelige med hovedformålet.</p>		<p>Yderligere kriterier for strengt beskyttet natur:</p> <p>K6: Udpeget for at bevare og/eller genoprette økologisk integritet.</p> <p>K7: Områder med høj biodiversitetsværdi eller -potentiale.</p> <p>K8: Naturlige økologiske processer er grundlæggende uforstyrrede.</p> <p>K9: Kun forvaltning, der understøtter eller fremmer naturlige processer.</p> <p>K10: Arealstørrelsen understøtter uforstyrrede naturlige økologiske processer.</p>	<p>Strengt beskyttede naturområder er fuldt og juridisk beskyttede områder udpeget til at bevare og/eller genoprette integriteten af biodiversitets-rige naturområder med deres underliggende økologiske struktur og understøttende naturlige miljø-processer. Naturlige processer skal derfor efterlades i det væsentlige uforstyrret fra menneskelig pres og trusler mod områdets samlede økologiske struktur og funktion, uanset om disse pres og trusler er placeret inden for eller uden for det strengt beskyttede område. Konceptet streng beskyttelse er også til stede i IUCNs retningslinjer for anvendelse af kategorier af beskyttede naturområder, og det er ofte forbundet med definitioner af kategori Ia, strengt naturreservat, Ib, vildmarksområde og II, nationalparker (EC, 2022).</p>

<p>Anden (ikke-strengt) beskyttet naturområde</p>	<p>III Natur-monument eller fænomen: Områder, der er afsat for at beskytte et specifikt naturfænomen, som kan være en landform, klit, klint, geologisk træk såsom en hule, eller et levende fænomen såsom en gammel skov.</p> <p>IV Habitat/artsforvaltningsområde: Områder til beskyttelse af bestemte arter eller levesteder, hvor forvaltningen afspejler denne prioritet. Mange vil have brug for regelmæssige, aktive indgreb for at imødekomme behovene hos bestemte arter eller levesteder, men det er ikke et krav for kategorien.</p> <p>V Beskyttet landskab eller havlandskab: Områder hvor samspillet mellem mennesker og natur gennem tiden har frembragt en særskilt karakter med væsentlig økologisk, biologisk, kulturel og naturskøn værdi, og hvor fortsættelse af dette historiske samspil er afgørende for at beskytte og opretholde området og dets tilhørende naturbeskyttelse og andre værdier.</p> <p>VI Beskyttede områder med bæredygtig udnyttelse af naturressourcer: Områder der bevarer økosystemer sammen med tilhørende kulturelle værdier og traditionel naturressource-forvaltning. Generelt et stort område, hovedsageligt i en naturlig tilstand, med en andel under bæredygtig naturressourceforvaltning og hvor lav-intensitet, ikke-industriell udnyttelse af naturressourcer, der er forenelig med naturbevarelse, er et af hovedmålene.</p>		<p>Kriterier 1-5 herover skal være opfyldt.</p> <p>Der er ingen definerede underkategorier svarende til IUCN kategorierne.</p>	<p>Definitionen på beskyttet naturområde herover skal være opfyldt.</p> <p>Der er ingen definerede underkategorier svarende til IUCN kategorierne.</p>
<p>Anden beskyttelsesforanstaltning</p>	<p>Anden effektiv arealbaseret beskyttelsesforanstaltning (OECM): Et geografisk afgrænset område som ikke udgør et beskyttet naturområde, men som er styret og forvaltet på måder, der opnår positive og vedvarende langsigtede resultater for bevarelse af biodiversitet i naturen med tilhørende økosystemfunktioner og -tjenester og hvor det er relevant, kulturel, åndelig, socioøkonomisk, og andre lokalt relevante værdier. (CBD, 2018)</p> <p>Bemærk: Effektiv, langsigtet naturbeskyttelse er som regel ikke et primært formål, men enten et sekundært formål eller en konsekvens af andre forvaltningsformål. (IUCN-WCPA, 2019).</p>	<p>OECM (Other Effective area-based Conservation Measures):</p> <p>Samme som IUCN</p>		<p>OECM'er er <i>ikke beskyttede naturområder</i>, men kan tælles med i EU's 30%-mål, hvis:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) området er omfattet af en national eller international lovgivning eller en administrativ eller kontraktlig ordning, der sigter mod at opnå langsigtede bevaringsresultater; 2) bevaringsmål og -foranstaltninger er på plads; 3) og effektiv forvaltning og overvågning af områdets biodiversitet er på plads (EC, 2022).

Litteratur

Biodiversitetsrådet. 2022. [Fra tab til fremgang - beskyttet natur i Danmark i et internationalt perspektiv](#).

Dudley, N. (Editor) 2008. [Guidelines for Applying Protected Area Management Categories](#). Gland, Switzerland: IUCN. x + 86pp. Including Stolton, S., P. Shadie and N.

Dudley (2013). IUCN WCPA Best Practice Guidance on Recognising Protected Areas and Assigning Management Categories and Governance Types, Best Practice Protected Area Guidelines Series No. 21, Gland, Switzerland: IUCN. xxpp.

IUCN-WCPA Task Force on OECMs. 2019. [Recognising and reporting other effective area-based conservation measures](#). Gland, Switzerland: IUCN.

European Commission. 2022. Commission Staff Working Document: [Criteria and guidance for protected areas designations](#).

Bilag A: Biodiversitetsrådets vurdering af danske beskyttelsesordninger ift EU's vejledende kriterier for beskyttet natur (øverst) og strengt beskyttet natur (nederst).

Tabel 2.3.5. Oversigt over Biodiversitetsrådets vurdering af, hvordan de otte vigtigste beskyttelsesordninger med relevante underinddelinger lever op til EU's vejledende kriterier for beskyttede områder (30%-målet) vurderet ud fra en bred biodiversitetstilgang. Farveguide: Grøn: Områder opfylder overvejende kriterierne; Gul: Områder hvor det kræver en individuel vurdering af, hvorvidt kriterierne er opfyldt; Lilla: Områder opfylder overvejende ikke kriterierne. For uddybning af kriterierne se Boks 2.2.

Kriterie	Beskyttelsesordning									
	§3, offentlig	§3, privat	Natura 2000	Fredninger	Urørt skov, stat	Urørt skov, privat	Vildtreservater	Klitfredning	NNP, stat	Fondsejede arealer
K1 Retlig sikring af langvarig naturbevaring	Grøn	Lilla	Gul	Gul	Grøn	Grøn	Lilla	Lilla	Grøn	Grøn
K2 Klart identificerede naturværdier og bevaringsmålsætninger	Grøn	Grøn	Gul	Gul	Grøn	Gul	Lilla	Lilla	Grøn	Grøn
K3 Klare bevaringsforanstaltninger fastlagt	Gul	Lilla	Gul	Gul	Grøn	Grøn	Lilla	Lilla	Grøn	Grøn
K4 Tilstrækkelig monitoring fastlagt	Grøn	Grøn	Gul	Gul	Grøn	Lilla	Lilla	Lilla	Grøn	Grøn
K5 Effektiv forvaltning	Gul	Gul	Gul	Gul	Grøn	Grøn	Lilla	Lilla	Grøn	Grøn

Farveguide:

- Områder opfylder overvejende kriterierne
- Områder hvor det kræver en individuel vurdering af, hvorvidt kriterierne er opfyldt
- Områder opfylder overvejende ikke kriterierne

Tabel 2.3.6. Oversigt over, hvordan de otte vigtigste beskyttelsesordninger med relevante underinddelinger lever op til EU's vejledende kriterier for strengt beskyttede områder (10%-målet) ud fra en bred biodiversitetstilgang. Farveguide: Grøn: Områder opfylder (overvejende) kriterierne. Gul: Områder, hvor der kræves en individuel vurdering af, hvorvidt kriterierne er opfyldt. Lilla: Områder opfylder overvejende ikke kriterierne.

Kriterie	Beskyttelsesordning									
	§3, offentlig	§3, privat	Natura 2000	Fredninger	Urørt skov, stat	Urørt skov, privat	Vildtreservater	Klitfredning	NNP, stat	Fondsejede arealer
K6 Udpeget for at bevare og/eller genoprette økologisk integritet	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
K7 Områder med høj biodiversitetsværdi eller -potentiale	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
K8 Naturlige økologiske processer er grundlæggende uforstyrrede	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
K9 Kun forvaltning, der understøtter eller fremmer naturlige processer	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
K10 Arealstørrelsen understøtter uforstyrrede naturlige økologiske processer	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●

Farveguide:

- Områder opfylder overvejende kriterierne
- Områder hvor det kræver en individuel vurdering af, hvorvidt kriterierne er opfyldt
- Områder opfylder overvejende ikke kriterierne

Bilag B: Om EU Habitatområder

“Ifølge strategien* skal målet om, at 30 % af landet og 30 % af havet i EU skal være under lovlig beskyttelse inden 2030, nås ved at færdiggøre Natura 2000-netværket og ved beskyttelse under nationale ordninger.

Det er derfor klart, at Natura 2000 fortsat vil være en væsentlig del af et transeuropæisk naturnetværk, og at de eksisterende huller i Natura 2000-netværket skal udfyldes af medlemsstaterne så hurtigt som muligt i overensstemmelse med Habitatdirektivets krav og som en del af deres bidrag til at nå de mål, der er fastsat i strategien.”

“Det er værd at bemærke, at der er en bred enighed mellem biodiversitet-forskere om, at Natura 2000-netværkets effekt i sin nuværende form er begrænset af det faktum, at det ofte inkluderer områder, der er for små, for isolerede fra hinanden og ikke tilstrækkeligt godt forvaltet til at være effektive med hensyn til naturbevaring. At give beskyttelse af flere små og isolerede områder vil derfor ikke være nok til at opnå strategiens ambitioner og mål.”

“Færdiggørelsen af Natura 2000-nettet, baseret på kriterierne i habitatdirektivets bilag III for særlige bevaringsområder og på IBA-kriterierne eller tilsvarende robuste ornitologiske kriterier for særlige beskyttelsesområder i henhold til fugledirektivet, bør først og fremmest ske ved afhjælpning af de identificerede huller i områdeudpegninger. Disse er særligt vigtige i havmiljøet, især offshore, men vedrører også terrestriske habitater og arter.

Ud over at afhjælpe hullerne i udpegningen kan denne proces også bruges til at undersøge det eksisterende netværk og identificere lokaliteter, der skal udvides eller forbindes for bedre at kunne opfylde deres bevaringsmål.”

Kilde: European Commission. 2022. Commission Staff Working Document: [Criteria and guidance for protected areas designations](#).

*EU's biodiversitetsstrategi

Med andre ord peger EU Kommissionen på, at de nuværende Natura 2000 områder ikke nødvendigvis opfylder kravene til at indgå i 30 %-målet. Det er i overensstemmelse med Biodiversitetsrådets vurdering (Bilag A). Det giver anledning til at revurdere opfyldelse af bevaringsmålene for de eksisterende Natura 2000 områder, og udfyldelse af andre mangler f.eks. i form af størrelse og forbindelse.

Bilag C: Screeningsværktøj for OECM i forenklet form

Alle de følgende betingelser skal være opfyldt for at et område kvalificerer sig til at være “anden effektiv arealbaseret beskyttelsesforanstaltning” (Other Effective area-based Conservation Measures):

Test 1: Er ikke et eksisterende beskyttet naturområde.

Test 2:

- A) Geografisk defineret område.
- B) Langsigtet forvaltning med vedvarende beskyttelse af biodiversitet.
- C) Tydelig forståelse af effektiv beskyttelse af biodiversitet og økosystem processer, der understøtter den.
- D) Ingen miljø-ødelæggende aktiviteter. Trusler mod biodiversiteten kan modvirkes under den eksisterende forvaltning.

Test 3: Høj grad af sikkerhed for langsigtet beskyttelse.

Test 4: Udgør reel beskyttelse af al biodiversitet i området, og er ikke blot bæredygtig udnyttelse af ressourcer på bekostning af dele af biodiversiteten, som kommercielt, bæredygtigt skovbrug eller fiskeri.

Kilde: IUCN-WCPA Task Force on OECMs. 2019. [Recognising and reporting other effective area-based conservation measures](#). Gland, Switzerland: IUCN.

Bilag D: Offentlig adgang til strengt beskyttet natur.

Organisation	International Union for Conservation of Nature (IUCN)	Convention on Biological Diversity	European Union:	European Union:
Kategorier				
Strengt beskyttet naturområde	<p>Ia Strengt Naturresevat: Strengt beskyttet for biodiversitet og eventuelt geologiske/geomorfologiske træk, hvor menneskers besøg, brug og påvirkninger kontrolleres og begrænses for at sikre beskyttelse af bevaringsværdierne.</p> <p>Forvaltes mhp relativt lav besøgsrate af mennesker...og minimere forstyrrelser,...hvilket normalt betyder begrænsninger for menneskers adgang.</p> <p>Ib Vildmarksområde: Normalt store umodificerede eller let modificerede områder, der har opretholdt deres naturlige karakter, uden permanent eller væsentlig menneskelig beboelse, som beskyttes og forvaltes for at bevare deres naturlige tilstand.</p> <p>Giver offentlig adgang af et omfang og en type, der bevarer vildnis kvalitetene. Tilbyder exceptionelle muligheder for ensomhed. Ikke-motoriseret eller stærkt reguleret motoriseret adgang. Fri for upassende eller overdreven menneskelig brug og tilstedeværelse.</p> <p>II Nationalpark: Store naturlige eller nær-naturlige områder, der beskytter stor-skala økologiske processer med karakteristiske arter og økosystemer. De kan også anvendes til åndelige, videnskabelige, uddannelses- mæssige, rekreative og besøgs-formål, der er miljømæssigt og kulturelt forenelige med hovedformålet.</p> <p>Delformål vedrørende adgang: At fremme uddannelse og rekreation. At bidrage til lokal økonomi via turisme. At forvalte besøgendes brug til inspirerende, uddannelsesmæssige, kulturelle og rekreative formål på et niveau, som ikke vil forårsage betydelig biologisk eller økologisk forringelse af naturressourcerne.</p> <p>Kategori II-beskyttede områder har ofte kernezoner, hvor antal af besøgende er strengt kontrolleret, og kan ligne kategori Ia eller Ib. Der kan også forekomme zoner med overnatning eller mere intensiv turisme. Op til 25 % kan være zoneret til højere eller lavere intensitet af offentlig adgang end Kat. II på de øvrige 75 % (75 % regel).</p>	<p><i>Ikke omtalt</i></p>	<p>K8: For at naturlige økologiske processer kan forløbe grundlæggende uforstyrret af menneskelige presfaktorer, vil strengt beskyttede områder som udgangspunkt være uden væsentlige menneskelige indgreb, og kun have begrænsede aktiviteter, som enten ikke grundlæggende forstyrrer de naturlige økologiske processer eller som fremmer dem.</p>	<p>Betingelsen om, at naturlige processer skal efterlades i det væsentlige uforstyrret af mennesker pres og trusler betyder, at mange strengt beskyttede områder vil være ikke-indgrebsområder, hvor kun begrænsede og velkontrollerede aktiviteter, der enten ikke forstyrrer naturlige processer eller forbedrer dem vil blive tilladt. Sådanne aktiviteter kan i mange tilfælde omfatte videnskabelig forskning, forebyggelse af naturkatastrofer (f.eks. naturbrande), bekæmpelse af invasive arter, ikke-påtrængende aktiviteter og installationer, ikke-påtrængende og strengt kontrollerede fritidsaktiviteter, når sådanne aktiviteter er forenelige med bevaringsmål for områderne på baggrund af en vurdering fra sag til sag.</p> <p>Konceptet streng beskyttelse er også til stede i IUCNs retningslinjer for anvendelse af kategorier af beskyttede naturområder, og det er ofte forbundet med definitioner af kategori Ia, strengt naturresevat, Ib, vildmarksområde og II, nationalparker (EC, 2022).</p>